

Suwerenność 2.0 – „suwerenność cyfrowa” w świetle prawa międzynarodowego

Tradycyjna definicja suwerenności stosowana przez sądy międzynarodowe i naukowców definiuje suwerenność jako "prawo do wykonywania [w odniesieniu do określonego terytorium], funkcji państwa, z wyłączeniem [władztwa] jakiegokolwiek innego państwa". Ta wyłączność władztwa państwa ulega erozji w cyberprzestrzeni z dwóch powodów: po pierwsze, ze względu na globalny i sieciowy charakter cyberprzestrzeni, państwa coraz częściej wykonują swoje władztwo w stosunku do danych i infrastruktury internetowej znajdujących się na terytorium innych państw. Po drugie, aby właściwie wykonywać funkcje państwowe w środowisku cyfrowym, państwa mogą być zmuszone do polegania na infrastrukturze internetowej znajdującej się na terytorium innych państw (a zatem podlegającej ich jurysdykcji) i zarządzanej zgodnie z regułami, na których kształt nie mają wpływu. Doprowadziło to do pojawienia się nowej koncepcji "suwerenności cyfrowej", za pomocą której państwa takie jak Francja, Niemcy, Chiny i Rosja, ale także Unia Europejska, starają się obronić podstawowe aspekty suwerenności, w szczególności wyłączność władzy państwowej, w technicznych realiach cyberprzestrzeni.

Projekt badawczy ma na celu ponowną roli i funkcji zasady suwerenności w środowisku cyfrowym. Oceniając normatywną treść i zakres wyłaniającej się koncepcji "suwerenności cyfrowej", projekt stara się odpowiedzieć na pytanie, czy suwerenność cyfrowa stanowi odpowiedź na wyzwania dla władzy państwowej, stawiane przez cyberprzestrzeń, oraz w jaki sposób wpisuje się ona w zasadę suwerenności w rozumieniu prawa międzynarodowego publicznego.

W tym celu w projekcie stawiane są następujące pytania badawcze:

1. Jaka jest normatywna treść koncepcji "suwerenności cyfrowej"?
2. Czy interpretacje tego pojęcia prezentowane przez państwa wzajemnie się wykluczają, uzupełniają czy nakładają?
3. W jaki sposób "suwerenność cyfrowa" odnosi się do elementów składowych "tradycyjnej" suwerenności - wyłącznej władzy nad danym terytorium?
4. W jaki sposób "suwerenność cyfrowa" wpływa (rozszerza? ogranicza?) na tradycyjną zasadę suwerenności w stosunkach międzynarodowych publicznych.

Celem projektu jest weryfikacja dwóch hipotez: po pierwsze, iż treść normatywna "suwerenności cyfrowej" obejmuje władzę regulacyjną państwa w sferze cyfrowej oraz tzw. strategiczną autonomię państwa, tj. zdolność do działania w sferze cyfrowej bez ograniczania władztwa przez zewnętrzne zależności. Po drugie, aspekty te są możliwe do pogodzenia z "westfalską" definicją suwerenności, ale efektem implementacji „suwerenności cyfrowej” będzie dostosowanie wyłączności władztwa państwa w niektórych obszarach (zarządzanie Internetem, cyberoperacje o niskim progu szkodliwości) w kierunku modelu kooperatywnego.

Wielopłaszczyznowa struktura projektu znajduje swoje odzwierciedlenie w kształcie planu badań, który składa się z trzech etapów. W pierwszym etapie Kierownik Projektu, z pomocą zespołu badawczego, przeprowadzi kwerendę praktyki pięciu państw (Chin, Francji, Niemiec, Rosji i Stanów Zjednoczonych) oraz jednej organizacji międzynarodowej (Unii Europejskiej) w obszarach związanych z suwerennością cyfrową. Badania skoncentrują się na czterech głównych zagadnieniach: suwerenności terytorialnej, suwerenności danych, zarządzaniu Internetem oraz autonomii w regulowaniu krajowej infrastruktury internetowej. W drugim etapie Kierownik dokona oceny treści normatywnej koncepcji suwerenności cyfrowej każdego z państw, w celu ustalenia wspólnych mianowników oraz różnic w interpretacji. W ostatnim kroku Kierownik oceni, w jaki sposób analizowana praktyka tych państw w zakresie suwerenności cyfrowej wpłynie (lub już wpływa) na treść i zakres ogólnej zasady suwerenności w prawie międzynarodowym. Na koniec Kierownik sformułuje wnioski, których celem będzie ustalenie, jak wygląda państwo "cyfrowo suwerenne".

Innowacyjność i znaczenie projektu polegają na syntetycznym podejściu do podjętej problematyki, co zaowocuje uwzględnieniem niezachodnich (chińskich, rosyjskich) materiałów źródłowych i pozwoli na szersze spojrzenie międzynarodowe i włączenie niezachodnich argumentów do zachodniego dyskursu prawnego. Rezultatem projektu będzie kompleksowy i wieloaspektowy przegląd najnowszej praktyki państwowej odnoszącej się do koncepcji suwerenności cyfrowej głównych potęg cybernetycznych oraz sformułowanie ogólnej teorii suwerenności w cyberprzestrzeni.

Częściowe wyniki badań zostaną opublikowane w artykułach, a pełne wnioski w monografii podsumowującej ustalenia projektu.